

Omvärldsanalys för Skellefteå

en fördjupning och uppdatering 2013
med fokus på globalisering, mångfald och integration

Förord

Globaliseringen är i dag en del av vår vardag. Från ett bonde-, gruv- och skogsamhälle i början på 1900-talet har Skellefteå utvecklats till ett samhälle med en stor flora av globala företag, medborgare som har sitt ursprung i andra delar av världen och varor som kommer från både när och fjärran. Effekterna av informationssamhället har aldrig varit så tydligt som nu. Informationsmängden, nya media och medborgarnas medskapande i samhällsutvecklingen. Alla dessa förändringar i omvärlden och vårt samhälle påverkar våra verksamheter och Skellefteås möjlighet att vara attraktiv för boende, verksamheter och besökare.

Vår del i ett globalt sammanhang fångas bland annat upp i den årliga omvärldsanalysen för Skellefteå kommun. Vi fortsätter att fördjupa oss i trender som påverkar Skellefteå på olika sätt. Omvärldsanalysen är ett löpande och viktigt inslag i Skellefteå kommuns strategiska arbete. För att kunna gå mot vår vision och driva utvecklingen i riktningen mot fastställda mål är kunskapen om omvärlden väsentlig. Vi måste veta vad som påverkar oss för att kunna utveckla på rätt sätt. Tillsammans med andra vet vi så mycket mer.

I årets omvärldsanalys är globalisering, mångfald och integration det övergripande temat. Det vi bland annat kan se är att den ökade globaliseringen leder till ökad mångfald. En ökad mångfald som integreras och tas till vara på leder i sin tur till ökad kreativitet, ökad export och tillväxt för ett land eller region. Just integrationsfrågan är en av de viktigaste framtidsfrågorna för Skellefteå. Just integrationsfrågan är en av de viktigaste frågorna för att vi ska bli 80 000 invånare år 2030.

Under våren 2013 har Skellefteås kommunstyrelse fattat beslut om att ta fram en utvecklingsstrategi tillsammans med medborgare, företag, föreningsliv och andra offentliga aktörer. Arbetet går under namnet "Skellefteå 2030". För att detta mål ska bli verklighet behöver vi ta till vara på alla människor som kommer hit och deras kompetens, möta deras behov och ge deras idéer plats. Vi måste också ständigt utveckla vår service och våra verksamheter efter nya förutsättningar. Vi behöver också ständigt prata om dem vi är till för och hur vi inkluderar och välkomnar. Kunskap om omvärlden hjälper oss att förenkla, förbättra och förnya i rätt tid.

Ett mål för 2014 är att Skellefteå ska bli ett mångkulturellt och inkluderade samhälle. Detta är ett viktigt steg för att möta globaliseringstrenden. Detta är ett viktigt steg för att bli 80 000 invånare år 2030.

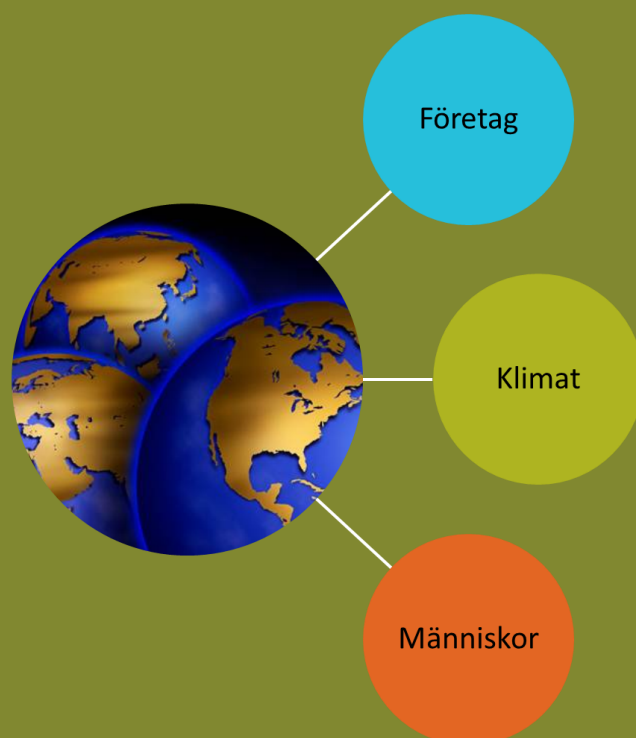
Vad kan Skellefteå göra mer?

Trevlig läsning!
Kristina Sundin Jonsson
Kommunchef

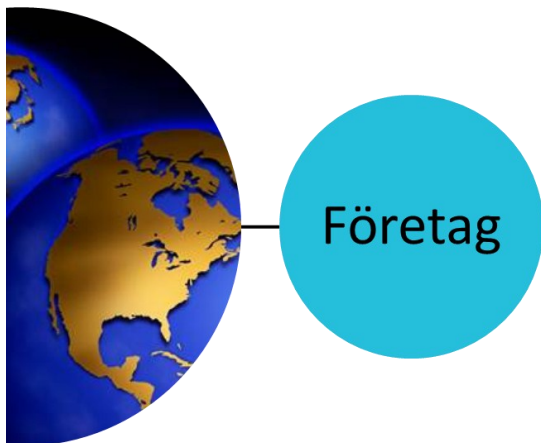
Globalisering är den snabbt växande sammanlänkningen av flöden av människor, kapital, varor, tjänster, information, teknologier och kulturer. Globaliseringen har drivit på den internationella efterfrågan på och handeln med varor och tjänster, vilket lett till ökad tillväxt på många marknader. Det har skapat ökade möjligheter till entreprenörskap och företagande men också ökad konkurrens.

I den här analysen har vi valt att dela in globaliseringen i tre delar: företag, klimat och människor och se hur de påverkar oss i Skellefteå. Där människor, mångfald och integration får huvuddelen av analysen. De 15 trenderna från den övergripande analysen 2011 har delats in i dessa tre delar, och i denna analys beskrivs hur de påverkas av globaliseringen.

Omvärldsanalysen från 2012 finns på www.skelleftea.se

Globaliseringens effekter

Företag och verksamheter berörs av globalisering på många sätt bl.a genom följande trender: ökad konkurrens om människor, företag och kompetens, alltmer tjänster och högre förädlingsgrad i näringslivet, regionförstoringen, maktförskjutning från väst, ökad ekonomisk osäkerhet

Ökad konkurrens om människor, företag och kompetens

Globaliseringen och efterfrågan på specialkompetens innebär att arbetsgivare idag söker kvalificerad arbetskraft långt utanför sin närregion. Det sker också en utveckling mot att företag etablerar sig där kompetens och arbetskraft finns. Det kan t ex handla om platser där det finns högre utbildning, tillgång till engelsk skola, bredband osv. Konkurrensen sker på olika plan och den hårdnar mellan olika länder.

För Sverige finns idag utmaningar. Resultaten i den svenska skolan har under senare år försämrats i internationella mätningar relativt sett mot andra länder. Det svenska systemet gör det svårt för utomeuropeiska universitetsstudenter att stanna kvar och arbeta efter sin utbildning. Konkurrensen kommer att fortsätta vara hård eftersom de flesta länder i västvärlden kommer att ha stora behov av kompetensförsörjning i framtiden. Vad gör Skellefteå för att attrahera arbetsgivare och utbildad arbetskraft?

Alltmer tjänster och högre förädlingsgrad i näringslivet

För att möta den internationella konkurrensen behöver näringslivet hela tiden utvecklas mot nya tjänster och nya former av produktion. Produktion och tjänster tenderar också att flyta ihop. Ett aktuellt exempel är utvecklingen av 3D-skrivare. Nya former för finansiering av utvecklingsprojekt, t ex "crowd funding" med många små finansörer, blir alltmer populärt. Den ökade globala turismen för med sig behov av att utveckla nya tjänster och kraven ökar både på högre standard och jämnare säsonger för företagen. Tekniken med bredband minskar platsberoendet för tjänsteföretagen. Nya tjänster och krav på högre förädlingsgrad innebär också att behoven på kvalificerad kompetens ökar och att t ex skolans resultat kommer alltmer i fokus. Hur arbetar Skellefteå för att vara attraktiv för tjänsteföretagen?

Ökad ekonomisk osäkerhet

Den ökade ekonomiska osäkerheten har varit tydlig under senare år. I världsekonomin finns idag många signaler som kan tolkas på olika sätt. Gruv- och träbranschen investerar vilket kan tolkas som positivt. Samtidigt finns många skuldtyngda länder och den fortsatta utvecklingen är osäker. Priserna på guld och olja stiger, något som kan indikera osäkerhet. Det alltmer globala ägandet inom näringslivet kan vara en osäkerhetsfaktor men också en tillgång. Näringslivet i Skellefteåområdet är känsligt för konjunktursvängningar och ekonomisk oro. Både under 1990-talet och under nedgången 2009 förlorades många jobb i de globala ekonomiska kriser som då var men näringslivet har också visat en god förmåga till återhämtning. Hur gör Skellefteå för att hantera ekonomiska kriser?

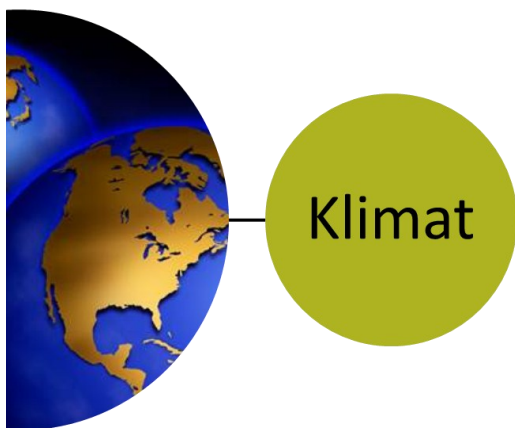
Regionförstoringen

Samtidigt som det sker en globalisering av världsekonomin så sker också en regionalisering där det blir allt viktigare med samarbete inom stora regioner. EU är ett exempel på detta. Regionförstoring handlar också om att människor i hög utsträckning pendlar till arbete och aktiviteter. Tack vare bättre kommunikationer är det idag möjligt att på kort tid förflytta sig över stora delar av världen. Det gäller människor men också kapital, varor och tjänster.

Maktförskjutning från väst

Trenden med en maktförskjutning från västvärlden mot öst finns kvar, men idag finns större anledning att prata om Afrikas ökade inflytande i världen. Den senaste tidens investeringsströmmar går framförallt till Afrikas länder söder om Sahara.

Det finns idag också en tendens till en "ny vår för västerländsk produktion" som handlar om att företag som tidigare förlagt produktion i t ex Asien nu istället väljer att flytta tillbaka den till Europa, men då i mer automatiserad form.

Klimattrenderna som belyses i detta avsnitt är kraven på infrastruktuursatsningar ökar och miljö- och energifrågor tar allt mer plats i människors vardag

Miljö- och energifrågor tar alltmer plats i människors vardag

Miljö- och energifrågor är en stor globalt ämne och omfattar ett antal trender. Andelen förnybar energi i världen ökar och allt fler ekologiska varor produceras. De skandaler som uppstått runt livsmedelsproduktion i olika länder har skapat ett ökat intresse för närproducerat. Andra exempel på att dessa frågor är aktuella är att naturturismen ökar och att miljödebatten är livlig t ex i USA. EU har i sin vision och strategi för de kommande sju åren, EU 2020, också fokus på dessa frågor.

Samtidigt finns mätningar som visar att miljöfrågorna tenderar att komma längre ner på agendan hos människor när det ekonomiska läget är osäkert. Klimatfrågan är dock viktig för många unga, och många känner oro inför framtiden. Frågor om miljö och energi kommer att ställa nya krav på företag och föreningsliv.

I ett längre perspektiv finns utmaningar med ett förändrat klimat. Det måste finnas en beredskap för att möta dessa. Flora och fauna förändras, det kan finnas risk för att nya sjukdomar sprids osv. Kanske måste människor flytta för att det blir svårt att leva i vissa delar av världen och kanske är

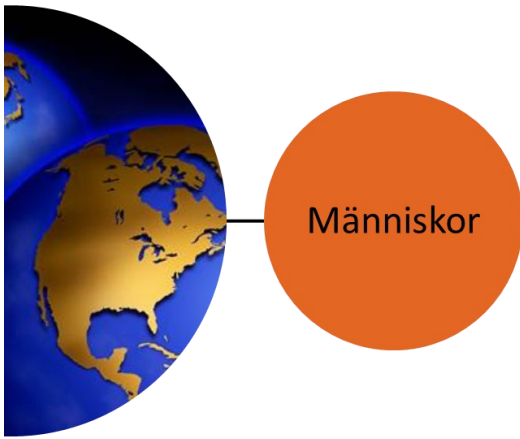
då Skellefteå en del av världen dit människor vill flytta. Vad gör Skellefteå för att ställa om inför nya miljö krav?

Kraven på infrastruktuursatsningar ökar

Sverige har av tradition haft en stark infrastruktur men det finns en risk att landet tappar i konkurrenskraft om detta inte kan bibehållas. Infrastrukturfrågorna är också globalt viktiga och finns på agendan i alla delar av världen. Det handlar om bredband, flygplatser, vägar och järnvägar osv. I vår egen region ses t ex ett bevarande av flygplatsen och satsningar som Norrbottniabanan och E4 som avgörande för en positiv utveckling. Den goda bredbandstäckningen i Skellefteå kommun är ibland de bästa i den nationella bredbandsrankingen. Samtidigt tappar Sverige plats i en internationell ranking av global konkurrenskraft just för att infrastrukturen för fordon inte är lika stark ur ett internationellt perspektiv.

EU har i sin vision och strategi för de kommande sju åren, EU 2020, betonat vikten av en bra infrastruktur för en hållbar utveckling. EU vill också utveckla spetsforskning och det kan i sig innebära att t ex mindre campusorter som i Skellefteå kan stå inför utmaningar.

Trenderna som rör människor och globalisering är följande: rekordgenerationen går i pension, ökade krav på valmöjligheter och tillgänglighet, urbaniseringen, arbete, fritid och mötesplatser får nya arenor, ökat behov av upplevelser, kvinnor får alltmer inflytande och mer livstilsbaserat boende

Rekordgenerationen går i pension

Rekordgenerationen är nu några år in i sina pensionsavgångar, men det är fortfarande tio år kvar av utmaningar. I Skellefteås fall handlar det om att det för 100 personer som lämnar arbetsmarknaden bara beräknas finnas 69 som tillträder. Detta skapar ett behov av arbetskraftinvandring från Sverige eller utlandet både vad gäller arbetskraft och kvalificerad kompetens. Ett exempel från Island visar att de gett upp ambitionerna att tillhandahålla specialistvård för cancersjuka och istället samarbetar med andra länder, just på grund av att pensionsavgångarna och dess medföljande utmaningar skapat ett svårt läge vad gäller kompetens. Även företagsledare/ägare i Skellefteå står inför problematiken med svårigheten att rekrytera efterträdare. Det är därmed viktigt att en plats har den attraktionskraft som behövs för att säkra de människor som behövs på arbetsmarknaden.

I Sverige finns nu ett förslag om höjd pensionsålder, den s.k. Pensionsåldersutredningen, som under hösten varit ute på remiss och mottagits positivt. Det är ett tänkbart sätt att minska pensionsavgångarnas inverkan på bl.a. arbetsmarknad och försörjningsbörda. Vad gör Skellefteå för att möta utmaningarna med pensionsavgångarna?

Ökade krav på valmöjligheter och tillgänglighet

I takt med att mångfalden ökar i Sverige och Skellefteå, via t.ex. invandring och via individualisering, så får verksamheter allt fler olika intressen förhålla sig till. Allt fler människor vill och måste göra egna val. Men allas olika bakgrunder och förutsättningar ställer i sin tur krav på att det finns en tydlighet i vad som erbjuds och i hur människor kan tillgodogöra sig den informationen.

I kommuner med höga kostnader för äldreården ifråga-

sätts ibland de ekonomiska effekterna av valfrihet, då de tänkta kostnadsminskningarna i samband med kommunal implementering av lagen om valfrihet (LOV) tycks ha uteblivit. Detta kan på sikt påverka trenden i motsatt riktning, inte minst med tanke på den kommande utredningen om huruvida LOV ska vara obligatoriskt eller inte.

Vad gäller tillgänglighet så tycks inte heller den trenden minska, framför allt vad gäller den tillgänglighet som drivs av ny informationsteknik. Det rapporteras bl.a. att vissa arbetsgivare förutsätter att anställda jobbar hemifrån under sin föräldraledighet just för att det är tekniskt möjligt på ett annat sätt än tidigare. Man kan se att t.ex. sociala nätverk blir en allt viktigare kontaktyta för företag och organisationer i takt med att allt fler människor föredrar att använda nätverken till allt fler funktioner.

Urbaniseringen

Urbaniseringen har under 2013 fortsatt vara en tydlig trend runt om i världen. I utvecklingsländerna har den tidigare enormt starka omflyttningen från landsbygd till stad börjat visa tecken på att sakta ner. I västvärlden var de starkaste urbaniseringsåren under 1950-talet men trenden finns fortfarande kvar.

I länder med traditionellt sett hög inkomst ligger trenden på en stadig nivå som även de kommande decennierna väntas ligga fast. De växande städerna i höginkomstländerna växer mycket på grund av inflyttning från utlandet.

På ett mer lokalt plan så uppvisar Skellefteå stad alltjämt en starkare utveckling än kommunen i stort, eftersom en stor del av befolkningsökningen i staden sker via inflyttning från resten av kommunen, övriga Sverige och utlandet. Till skillnad från de senaste åren har de svenska storstäderna inte varit fullt lika lockande för Skellefteås befolkning, vilket resulterat i ett något bättre inrikes flyttnetto. Detta bör än så länge ses som en naturlig variation snarare än en mottrend till den urbaniseringskedja som slutar i utländska storstäder.

Arbete, fritid och mötesplatser får nya arenor

I takt med globaliseringen så påverkas också relationer och mötesplatser, både när det gäller arbete och fritid. Det blir också en allt tuffare konkurrens mellan attraktiva mötesplatser, t ex stadskärnor. Med hjälp av ny teknik, bredband osv, kan kontakter ske på helt nya sätt och mötesplatser kan se helt annorlunda ut. En ökad mångfald innebär också nya utmaningar och möjligheter för t ex föreningsliv när nya grupper med andra behov söker sig till verksamheter. Kan Skellefteås mötesplatser möta de nya behoven?

Ökat behov av upplevelser

Vår vardag domineras idag i allt högre grad av reklam, varumärken osv. Det virtuella tar över vår vardag. Världen möter oss på många olika sätt. Såväl turism som kultur blir allt mer global; vi har idag möjlighet att uppleva saker som förut var mycket svåra att komma åt. Även från Skellefteå finns möjlighet att resa till destinationer ute i världen. Samtidigt finns också hos många en längtan efter det som finns "nära" och "äkta".

Kvinnor får allt mer inflytande

Att kvinnor får alltmer inflytande är en global trend som kan exemplifieras på flera sätt; en kvinnlig statsminister i Norge, en kvinnlig chef för den amerikanska centralbanken och att kvinnor i Saudiarabien kämpar för rätten att köra bil. I Sverige har jämställdheten kommit jämförelsevis långt men för en ort som Skellefteå är det en utmaning att vara attraktiv för kvinnor som en plats att leva och verka på.

Mer livsstilsbaserat boende

Den ökade rörligheten och en ökad kunskap om världen föder också förväntningar om hur man vill bo och leva. Arbetsmarknaden blir alltmer global, liksom besöksnäring osv. Detta leder – åtminstone hos en del människor – till en önskan om att kunna anpassa sitt boende till en viss livsstil. Detta innebär utmaningar och möjligheter för en kommun som vill vara attraktiv för nya medborgare och besökare. Det kan t ex handla om boende nära vatten eller med speciella förutsättningar för teknik, energi osv.

Ökad mångfald

Mångfalden ökar i västvärlden och i Sverige. Mångfalden handlar om allt fler olikheter i kultur, etnicitet, religion, sexuell läggning, utbildning, intressen m.m. I grunden handlar det om att samhälleliga normer får allt mer nya saker att anpassa sig till, vilket kan resultera i positiva effekter som ökad kreativitet och ökad attraktionskraft eller negativa effekter som främlingsfientlighet och otrygghet. En positiv sida av att ta till vara på de invandrare som flyttar till kommunen är att undersökningar visar att en ökad andel invånare som kommer från ett visst område kan öka det lokala näringslivets export till just det området.

OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development) har tagit fram indikatorer för mått av integrering av invandare i ett land. Där ligger Sverige över snittet i boende, inkomst och integrering till samhället. Men ligger under snittet vad gäller arbete och läsförståelse samt matchning på arbetsmarknaden.

Från offentliga sektorns perspektiv blir frågan att bemöta hur saker ska kommuniceras och se hur olika människor söker upp och använder funktioner på olika sätt. Ett exempel är att många rabatterbjudanden på t.ex. badhus och hotell är uppbyggda kring tanken på en traditionell kärnfamilj med två vuxna och två barn, vilket är en norm som inte alls är lika självklar som tidigare. Ett liknande exempel

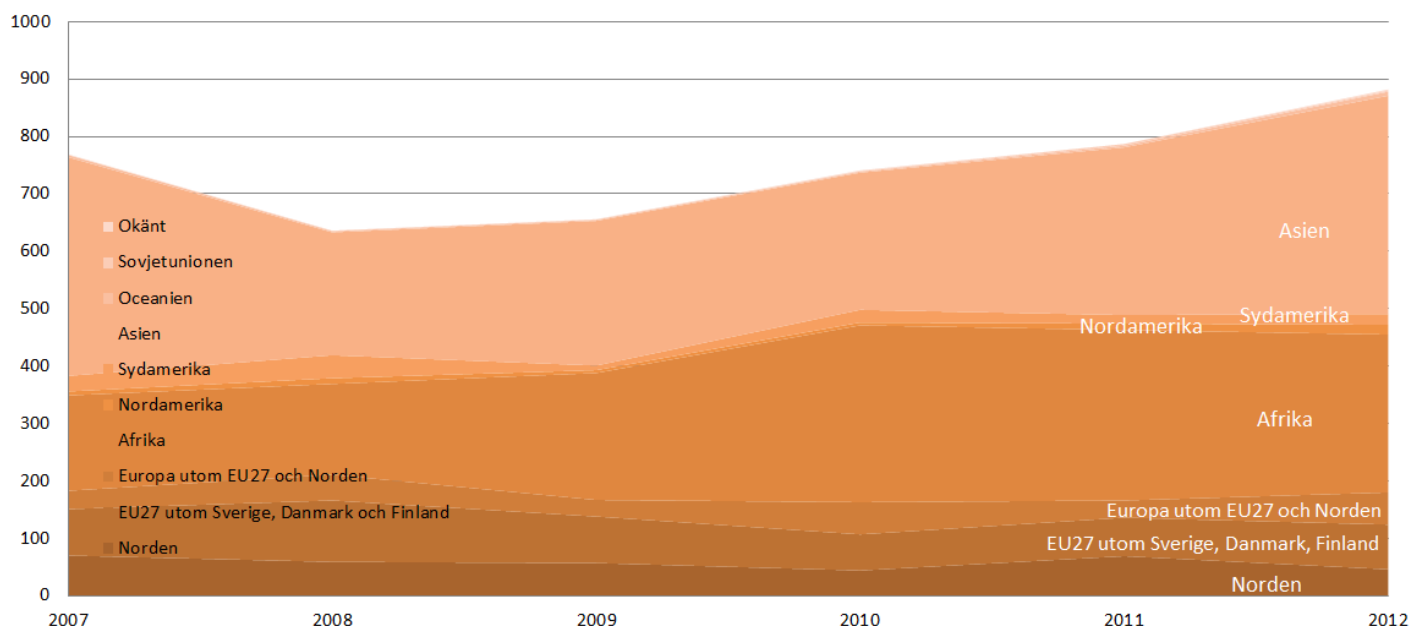
är att det blir betydligt mer komplicerat med t.ex. skolskjuts om föräldrarna har gemensam vårdnad och inte bor på samma ställe.

Föreningar och kultur spelar en stor roll i att mångfalden tas om hand och accepteras i samhället, och får därmed ett särskilt ansvar för att se om vissa grupper exkluderas av olika anledningar. Ett aktuellt exempel är att en lokal hockeyförening har ansökt till kommunens sociala investeringsfond om stöd för att bedriva verksamhet för invandrade barn, som ofta är underrepresenterade i detta sammanhang. Det visar att föreningarna tänker på mångfaldsfrågor och förhoppningsvis kan bli än mer inkluderande i framtiden.

Skellefteå har just nu relativt stor invandring. Det är dock allt för få av dem som kommer som väljer att stanna i Skellefteå. De flyttar vidare till arbete och samhällen där deras behov kan tillfredställas. Vet vi vilka behov de har utöver arbete? Kan vi använda vårt förhållandevis rika kultur- och föreningsliv för att ge de som kommer ett sammanhang? Hur rustar vi skolan och omsorgen när kraven på internationalisering och språk ökar?

Men invandringen är inte endast de traditionella flyktingarna utan även livstils-, arbets-, och kärleksinvandrare syns i statistiken. I framtiden kanske även klimatinvandrare? Vilka behov har dessa grupper? Är vi redo?

Skellefteås inflyttningar fördelade efter utländsk bakgrund

Avslutning

I spåren av globaliseringen utvecklas vårt samhälle och skapar både möjligheter och utmaningar för Skellefteå. Bredbandsinfrastrukturen, i Västerbotten, och särskilt Skellefteå är en av Sveriges mest välutbyggda. Detta ger oss konkurrensfördelar och unika möjligheter att kommunicera, integrera och agera globalt. Samtidigt sjunker Sverige i en internationell ranking av global konkurrenskraft just för att infrastrukturen för fordon inte är lika stark ur ett internationellt perspektiv. Ett attraktivt samhälle ser infrastrukturen ur ett mångfaldsperspektiv och tar hänsyn till olika människors och organisationers behov. Detta leder till att samhället behöver tillgängliga alternativ.

Den europeiska strategin, "EU 2020", är handlingsplanen och budgeten för de kommande 7 åren som öppnar en mängd möjligheter för Sverige och Skellefteå att agera på den globala arenan. Samtidigt ställer EU krav på sina medlemsländer att bland annat universiteterna måste utbilda spetskompetens och ha en forskning i framkant. Det kan bli en utmaning för Skellefteå att försöka behålla viktiga universitetsutbildningar och forskning på Campus i framtiden. En mångfald av kompetenser är betydelsefull för framgångsrik forskning och utveckling.

Den globala turismen ökar och ger möjligheter för verksamheter och näringsliv i vår del av världen. De internationella

turisterna värderar dock en hög servicenivå och fungerande infrastruktur för ett attraktivt resmål. Genom en mångfald i utbudet, som utjämnar skillnaderna i säsonger, kan ökade servicekrav mötas och den globala turismen bli en styrka för vår region.

Många av Skellefteås företag agerar på en global marknad och är världsledande inom sina områden. Det internationella

näringslivet utmanas dock ständigt med krav på hög internationell kompetens och spetsutbildning inom sitt område. Även internationellt ägarskap kan bli en möjlighet men också hota verksamheter och intressen i vår region. En mångfald av kompetenser och ett diversifierat näringsliv kan möta det internationella näringslivets utmaningar.

Globaliseringen möjliggör utveckling och skapar förutsättningar för mångfald. Globaliseringen synliggör också kravet på att vi behöver nyttja mångfalden i människor, kompetenser och organisationer för att möta de utmaningar vi ställs inför. Att inkludera och ta tillvara på olikheter, samt tillmötesgå olika behov, blir en strategi för att skapa ett attraktivt samhälle - där idéerna får ta plats och bidra till att vi växer till 2030.

Omvärldsanalysen i sin helhet finns att ladda ner på www.skelleftea.se. Har du frågor eller synpunkter kontakta Nätverket för strategisk omvärldsanalys genom Jenny Rönngren Jenny.ronngren@skelleftea.se

